

In de rubriek **Pedagogisch Nieuws** bespreekt steeds een andere medewerker van het **Amsterdams Centrum voor Kinderstudies (ACK)** belangrijke en actuele ontwikkelingen in het gezin, op school of in de instelling. Ditmaal een bijdrage van **Herman Baartman**, bijzonder hoogleraar preventie en hulpverlening inzake kindermishandeling en directeur van het ACK.

P E D A G O G I S C H N I E U W S

De Ijsberg

Herman Baartman

Onlangs werd er in de media uitvoerig aandacht gegeven aan de jaarcijfers van 2003 betreffende meldingen van kindermishandeling bij een Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. Er is in dat jaar welgeteld 28.569 keer met een AMK contact opgenomen omdat men zich zorgen maakte over de veiligheid van een of meer kinderen uit een gezin. Meestal heeft de melder dan een meer of minder stellig vermoeden van kindermishandeling. Ten opzichte van 2002 was er sprake van een stijging van 13%. De AMK's – toen nog Bureau Vertrouwensarts geheten – zijn gestart in 1972. In dat eerste jaar kwamen er 432 meldingen binnen. Jaar na jaar steeg dat aantal. En telkens wordt er gezegd: 'We zien nog maar het topje van de ijsberg'. Dat roept uiteraard elk jaar weer dezelfde vragen op in de media. Wordt die stijging veroorzaakt omdat kindermishandeling toeneemt? Of vertoont de grafiek zo'n sterke stijging omdat de alertheid en de bereidheid tot melden

toeneemt? Er hoort eigenlijk ook nog een derde vraag bij: is misschien het begrip kindermishandeling in de loop van de jaren uitgebreid? Om met het laatste te beginnen: het antwoord is 'ja'. Er is een tendens om steeds meer zaken die we slecht vinden voor een kind als kindermishandeling aan te merken. Dan valt er dus ook meer te melden. In 2003 registreerden de AMK's voor het eerst ook meldingen waarbij het ging om situaties waar een kind getuige is van geweld tussen zijn ouders. Natuurlijk is zo iets zeer zorgelijk, en voldoende reden om bij een AMK aan de bel te trekken, maar daarmee neemt de ijsberg wel toe in omvang, zowel de top ervan als wat er onder water zit. Ik zou het overigens geen kindermishandeling willen noemen. Geruzie en getouwtrek tussen ouders over omgangsregelingen waar een kind in betrokken wordt is in het algemeen slecht voor een kind, maar is dat kindermishandeling? Hoe breder we het begrip oprekken, hoe minder het zegt.

Stel dat de omvang van kindermishandeling constant is. Dan is er van dat totale volume aan kindermishandeling – voorgesteld als een ijsberg – in de loop van dertig jaar heel veel boven water gekomen. Dus hoe groter de top van de ijsberg, hoe minder er dan onder water zit. Onlangs las ik een Amerikaanse schatting dat de verhouding tussen de top en de rest van de ijsberg er een is van 1:3. Maar dat is, bij de aanname dat het volume constant is en er voor het rekengemak even van uitgaand dat elke melding staat voor één kind, niet goed houdbaar. Immers in dat geval zou in 1997, om een willekeurig jaar te nemen, toen er 14623 meldingen werden geteld, het gehele volume 58492 hebben bedragen. Volgens diezelfde formule zou dan het volume in 2003 114.276 zijn. We kennen domweg de verhouding niet tussen het zichtbare en het onzichtbare deel van de ijsberg. Een paar dingen zijn echter wel duidelijk. Ten eerste dat de groei in de meldingscijfers een gevolg is van toegenomen alertheid

en meldingsbereidheid. Uit onderzoek weten we dat gevolgen minder ernstig zijn voor een kind naarmate de mishandeling sneller aan het licht komt. Dus die actieve alertheid is een goede zaak. In de tweede plaats zijn er onvoldoende aanwijzingen voor de veronderstelling dat de meldingen elk jaar stijgen omdat, simpel gezegd, ouders slechter voor hun kinderen zouden zijn. Maar ook is duidelijk dat zaken waar men zich vroeger minder druk over maakte, zoals hardhandigheid jegens een kind of geweld tussen ouders, nu wel redenen zijn voor zorg. Dus het is niet alleen zo dat we meer waarnemen – en dus meer melden – maar ook dat we anders waarnemen. In een onderzoek naar de mate waarin mensen in hun omgeving kindermishandeling waarnemen, becijferde Hoefnagels in 2001 dat kindermishandeling honderden keren vaker gezien dan gemeld wordt. De meldingscijfers zullen dus om verschillende redenen voorlopig wel blijven stijgen.